

Asia: VN/4118/2019

Lausuntopyyntö parlamentaarisen ohjausryhmän ja asiantuntijatyöryhmän mietinnöstä, luonnos hallituksen esitykseksi avoimuusrekisterilainsäädännön muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Kannatatteko avoimuusrekisterin perustamista Suomeen?

Kyllä

Mikä esillä olevista kolmesta avoimuusrekisterin soveltamisalavaihtoehdosta tulisi valita (eli mihin tahoihin kohdistuvaa lobbausta ilmoitusvelvollisuuden tulisi koskea)?

Eduskunta, ministeriöt ja valtion virastot

Yleiset huomiot esityksestä

Avoimuuden lisäämiselle ja yhteisten pelisääntöjen selkeyttämiselle on tunnistettu tarve suomalaisella vaikuttamiskentällä. Avoimuusrekisterin perustaminen vastaa tähän tarpeeseen. Rekisterin tarkoituksena on lisätä eduskunnassa, valtioneuvostossa, ministeriöissä ja valtion virastoissa tehtävän päätöksenteon läpinäkyvyyttä rekisteröimällä niihin kohdistuvaa lobbausta, jota tehdään virallisten työryhmien ja kuulemisten ulkopuolella, ja siten vahvistaa kansalaisten luottamusta päätöksentekoon. Tavoite on erittäin kannatettava.

Rekisteri ehdotetaan otettavaksi käyttöön valtionhallinnon tasolla, mikä on toimiva lähtökohta. Jatkossa rekisterin laajentamista alue- ja kuntatasolle on kuitenkin tärkeää arvioida, kun siitä on saatu kokemuksia. Kansainvälisten esimerkkien perusteella avoimuusrekisterin soveltamisalan tulisi kattaa mahdollisimman laajasti lainsäädäntö- ja toimeenpanovaltaa, jotta sääntelyyn ei jäisi ilmeisiä aukkoja. Esimerkiksi Irlannin rekisterissä on mukana myös paikallishallinto. Tästä näkökulmasta on tärkeää, että niin vaikuttamistoiminnasta kuin ammattimaisesta vaikuttamisviestinnästä sisällytetään tiedot ehdotetussa laajuudessa. Rekisterin uskottavuuden ja toimivuuden kannalta on myös olennaista, että se on pakollinen ja että tahallisesta ilmoitusvelvollisuuden rikkomisesta seuraa sanktio. Lain ja sen toimeenpanon valmistelussa on tärkeää kiinnittää huomiota siihen, että raportoinnista ei muodostu pienimmille järjestöille liian raskasta velvollisuutta, jotta kansalaisyhteiskunnan pienimpien toimijoiden mahdollisuudet osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun eivät tosiasiaa vähene.

Esityksen mukaan rekisterin ulkopuolelle jäisivät viranomaisen asettamiin työryhmiin, lausuntokierroksille ja kuulemisiin osallistuminen, sillä näiden raportointi on viranomaisen vastuulla. On tärkeää, että myös nämä tiedot tuodaan avoimuusrekisterin yhteyteen rekisteriviranomaisen toimesta, kuten mietinnössä esitetään. Tällä hetkellä virallinen tieto päätöksentekoon vaikuttamisesta on hajallaan ja hankalasti hyödynnettävissä. Kaiken vaikuttamiseen liittyvän tiedon tulee jatkossa löytyä mahdollisimman avoimesti yhdestä paikasta avoimuusrekisteristä. On positiivista, jos avoimuusrekisteri vaikuttaa myös yleisesti valtionhallinnon avoimuutta lisäävästi ja viranomaisten kirjaamiskäytäntöjä yhtenäistävästi.

Avoimuusrekisterin valmisteluun on osallistettu kattavasti sidosryhmiä, mikä on tärkeää valmistelun avoimuuden ja vaikuttamistoimintaa tekevien tahojen sitouttamisen kannalta. Tarve rekisterille onkin tunnistettu myös vaikuttamistoimijoiden taholta. Esityksen mukaan sidosryhmät on tarkoitus pitää mukana myös jatkossa avoimuusrekisterin toimintaa seuraamaan perustettavan neuvottelukunnan kautta, joka laatisi myös suositukset hyvästä edunvalvontatavasta. Tämä on erittäin kannatettavaa. Kansalaisyhteiskunnan toimijoiden hyvä edustus on tärkeää huomioida neuvottelukunnan kokoonpanossa.

Heinilä Terhi
Naisjärjestöjen Keskusliitto